

příspěvky

Petr Menšík
Petr Krištuf, Ondřej Švejcar, Petr Baierl
Tereza Krištufová, Ladislav Šmejda
Ladislav Čapek
Zdeňka Schejbalová
Pavel Vařeka
Josef Hložek
Lukáš Holata
Monika Baumanová
Jan John
Michal Rak
Lukáš Funk
Lucie Galusová
Jana Platichová

Petr Menšík

Zhodnocení neolitického a eneolitického osídlení Českokrumlovsko Stručná charakteristika vývoje v jižních Čechách

Abstract:

The article is divided into two parts, which partially supplement each other. The first part contains information on the Neolithic and Eneolithic finds in the region of Český Krumlov. The second part informs about the current state of research on the Neolithic and Eneolithic in Southern Bohemia. There is also a short overview of the history of research in the studied region and the questions around the existence and absence of the Neolithic and Eneolithic in Southern Bohemia.

Keywords: Český Krumlov region, ground stone tools, Neolithic and Eneolithic, settlement structure, Southern Bohemia

1. Neolit a eneolit na Českokrumlovsku

Českokrumlovsko je považováno za oblast, ve které se z období neolitu a eneolitu nacházejí pouze sporadické doklady přítomnosti člověka. Předpokládá se, že sem do jisté míry zasáhla středoneolitická kultura chamská, jiné osídlení trvalého charakteru není v tomto regionu prakticky známo. Tato myšlenka má být podporována pouze ojedinělými nálezy kamenných industrií, velkou vzdáleností od osídlené centrální části jižních Čech (Písecka, Strakonicka a Českobudějovicka) a vyšší nadmořskou výškou, která bránila trvalému osídlení.

Pro období neolitu je známé jediné sídliště doložené keramickými artefakty a štípanou industrií, které se nacházelo v místech písečné duny v blízkosti zámku v Českém Krumlově. Z tohoto místa pochází také sekeromlat datovatelný do období kultury s vypíchanou keramikou (MICHÁLEK, Jan, PAVLŮ, Ivan, VENCL, Slavomil a Marie ZÁPOTOCKÁ, 2000, s. 266–267, 276–277, obr. 1, tab.1 s literaturou).

Období eneolitu je zastoupeno třemi obytnými komponentami. Při archeologickém výzkumu objevil J. Poláček v místě hradu Dívčí Kámen kromě mladších pravěkých kultur také broušenou kamennou industrii a keramické střepy, které jsou zařazovány do chamské kultury. Keramický materiál není však možné v současné době revidovat a společně s broušenými artefakty by mohly patřit do období starší doby bronzové (POLÁČEK, Josef, 1961; POLÁČEK, Josef, 1966; CHVOJKA, Ondřej, 2004). Jediným dnes známým prokazatelně eneolitickým nálezem je plochá kamenná sekerka uložená s ostatní kamennou industrií v souboru z Dívčího Kamene (inv. č. A 4960). Druhé sídliště bylo lokalizováno na břehu Římovské přehrady u Velešína v poloze „Kamenná věž“, odkud pocházejí keramické střepy datované do chamské kultury (srov. HRUBÝ, Petr, 2000, s. 97, 98 – obr. 1h s literaturou). Poslední známý eneolitický keramický nále z Českokrumlovsko pochází z blízkosti obce Hůrka na břehu Lipenské přehrady (ZAVŘEL, Petr, 1987; ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 81).

V případě samotného Českokrumlovsko nelze mluvit o koncentraci ojedinělých nálezů broušených artefaktů (OBR. 01–02). Snad jen v okolí Lipenské přehrady bylo objeveno několik artefaktů, které se nacházely při březích této vodní plochy. Zajímavý je zejména jejich výskyt v místech položených ve vyšších nadmořských výškách (překračující 500 m n. m.), než je pro období neolitu a eneolitu charakteristické. Neobvyklá je přítomnost dvou artefaktů kultury se šňůrovou keramikou. Jedná se o serpentínový sekeromlat českého typu z Benešova nad Černou (FRANC, Leonhard, C., 1932, s. 198–200; FRANC, Leonhard, C., 1940–1941) a sekeromlat z Frymburka (HÁJEK, Ladislav, 1954, s. 117). Oba dva nálezy pochází z oblasti nedaleko hranice s Rakouskem, taktéž z vyšší nadmořské výšky překračující 600 m n. m. Otázkou je jejich možná souvislost s osídlením v oblasti povodí Dunaje.

Víra v hromové klíny je doložena mladoneolitickým sekeromlatem nalezeným v sutí demolovaného stavení v Černé v Pošumaví (MICHÁLEK, Jan, 1975, s. 23–24; FRÖHLICH, Jan, 1992, s. 239, 241), sporný je doklad hromového klínu z dvora Honetschlager u Třísova (HÁJEK, Ladislav, 1954, s. 116). Z blízkosti zaniklé vsi Osí (k. ú. Chvalšiny) má pocházet eneolitická sekerka z mohyly pravěkého stáří (ČERVENKA, Eduard 2008, s. 62).

Ojedinělé nálezy broušených a štípaných artefaktů jsou zastoupeny v rámci katastrů vždy po jednom artefaktu. Vzhledem k nízkému počtu jednotlivých artefaktů, které proto nemají vysokou vypovídací hodnotu, nelze v případě jednotlivých skupin usuzovat na nějaké převažující trendy. Snad jen z Kaplicka mají pocházet tři sekeromlaty a čtyři sekery, jejich nálezové okolnosti ani jednoznačná lokalizace však není možná.

Znalost neolitického a eneolitického osídlení Českokrumlovsko zapadá do současného stavu poznání osídlení jižních Čech. Za osídlené regiony jsou pokládány zejména Písecko a Strakonicko. V ostatních oblastech se osídlení projevuje spíše sporadicky. O základních tématech, která byla v popředí zájmu archeologické obce, a stručném nástinu známého osídlení jižních Čech je referováno v následujících kapitolách.

2. Neolit a eneolit v jižních Čechách

2.1 Historie poznání a sledovaná témata

Území s ojedinělými nálezy kamenných nástrojů bývá považováno za doklad pohybu neolitického a eneolitického obyvatelstva mezi jednotlivými osídlenými oblastmi nebo za pozůstatky činnosti pravěkých prospektorů (VEMCL, Slavomil, 1960, s. 20). To platilo i pro oblast jižních Čech, kde se ojedinělým nálezům broušených nástrojů věnovali i další archeologové (ŠNAJDR, Ludvík, 1891, s. 65–66, 86; STOCKÝ, Albín, 1926, s. 63, mapa 3; SCHRÁNIL, Josef, 1928, s. 39; DUBSKÝ, Bedřich, 1933; DUBSKÝ, Bedřich, 1946–1947; DUBSKÝ, Bedřich, 1949, s. 62–65; BÖHM, Jaroslav, 1941, s. 129; HÁJEK, Ladislav, 1954), kteří považovali jižní Čechy ve starších obdobích pravěku za neosídlené. Toto přesvědčení dnes neplatí pro některé části jižních Čech, konkrétně od roku 1969, kdy bylo objeveno první sídliště kultury s volutovou keramikou (BENEŠ, Antonín, 1970; PAVLŮ, Ivan, 1972, s. 260). V souvislosti s nálezem neolitického sídelního areálu v Žimuticích registruje A. Beneš celou řadu ojedinělých nálezů broušené kamenné industrie, která by mohla indikovat přítomnost trvalejšího osídlení (BENEŠ, Antonín, 1970, s. 667–672). V několika případech bylo na katastru jedné obce nalezeno několik těchto artefaktů, jejichž přítomnost se nedá pravděpodobně vysvětlit jako náhodná ztráta nebo hromový klín.

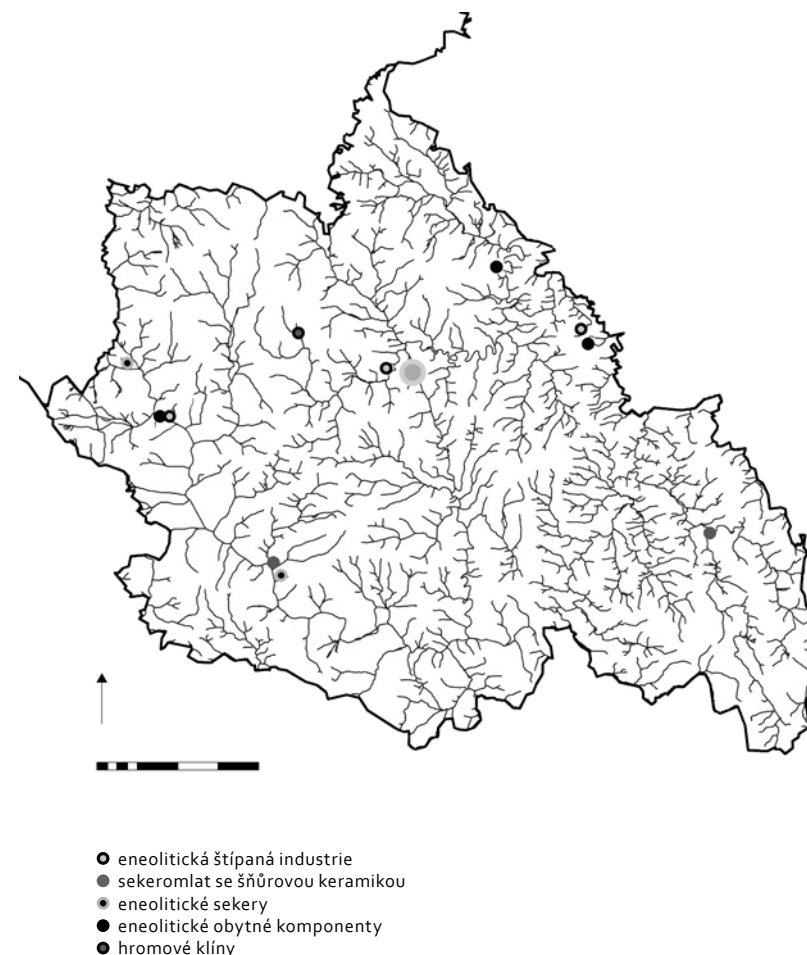
Komplexně se problematikou neolitického a eneolitického osídlení jižních Čech zabývala celá řada badatelů (BENEŠ, Antonín, 1974; BENEŠ, Antonín, 1976; PAVLŮ, Ivan, 1972; PAVLŮ Ivan a Marie ZÁPOTOCKÁ, 1979; MICHÁLEK, Jan, 1989; MICHÁLEK, Jan, 1992; MICHÁLEK, Jan, 2000; MICHÁLEK, Jan, PAVLŮ, Ivan, VENCL, Slavomil a Marie ZÁPOTOCKÁ, 2000; BENEŠ, Jaromír a Ondřej CHVOJKA, 2007). Neolitické a eneolitické památky byly dokumentovány i během průzkumu regionů. Jednalo se o soupisy nálezů v povodí určitého vodního toku (FRÖHLICH, Jiří a Jan MICHÁLEK 1989; FRÖHLICH, Jiří 1993; MICHÁLEK, Jan a Marek PARKMAN 1996), celých bývalých okresů (MICHÁLEK, Jan a Jiří FRÖHLICH, 1979; MICHÁLEK, Jan a Jiří FRÖHLICH, 1987; MICHÁLEK, Jan a Petr ZAVŘEL, 1996; BENEŠ, Antonín, MICHÁLEK, Jan a Petr ZAVŘEL, 1999) nebo určitých vymezených celků v krajině (naposledy FRÖHLICH, Jiří, 2009). Součástí projektu „Sídelní prostor pravěkých Čech 1997–2002“ (DRESLEROVÁ, Dagmar, STEJSKAL, Aleš a Jaromír BENEŠ, 2003) byla také prospekce na území ve vyšších nadmořských zónách jihočeských pahorkatin a vrchovin, konkrétně na území severního Prácheňska a Prachaticka (DRESLEROVÁ, Dagmar, 2004; ZAVŘEL, Petr a Marek PARKMAN, 2004). J. Michálek se zabýval osídlením neolitu a eneolitu a jejich vztahem k nadmořské výšce a okolním regionům (MICHÁLEK, Jan, 1997, s. 132–133, Abb. 3). Následně bylo na podobná

témata vypracováno několik studií na Katedře archeologie FF ZČU v Plzni (ŠIMŮNEK, Roman, 2003; MENŠÍK, Petr, 2007; ČERVENKA, Eduard, 2008). Nálezům broušených kamenných nástrojů byly věnovány v poslední době také dvě bakalářské práce (NOVOTNÁ, Alena, 2007; UNGER, Jiří, 2007).

Vztah k předchozímu mezolitickému osídlení byl také nedávno diskutován. Otázky spojené s přežíváním mezolitické populace jsou v popředí zájmu některých autorů nejen na území Čech, ale také v celé Evropě. Zvláště vhodný se zdál být právě

Obr. 1: Neolitické osídlení Českokrumlovska
Identifikace nálezů: 2.II. Český Krumlov; 4.I. Černice; 6.I.B Hůrka; 8.I. Michnice; 10.I. Třísov; 11.I. Velešín.

Obr. 2: Eneolitické osídlení Českokrumlovska
Identifikace nálezů: 1.I. Benešov nad Černou; 2.I. Český Krumlov; 5.I.–5.II; Frymburk; 6.I.A, 6.I.C Hůrka; 7.I. Chvalšiny; 9.I. Pernek; 10.II. Třísov; 11.II.–III. Velešín.

Jednotlivá čísla odpovídají identifikaci v dílu 2 – příloze III.

prostor jižních Čech, kde je velké množství lokalit z tohoto období (VENCL, Slavomil, a kol. 2006, s. 407–413 s lit.). S. Vencl ve své práci (VENCL, Slavomil, a kol. 2006) uvažoval o možném kontaktu mezi mezolitickým a neolitickým obyvatelstvem. U několika lokalit (Křtětice, Radčice, Milenovice, Čimelice, Dolní Poříčí, Hůrka) je možné sledovat neolitické artefakty na mezolitických lokalitách. Tento malý počet kontaktních dat ovšem neumožňuje prozatím jakýmkoliv způsobem určit vzájemné prostorové vztahy.

Hlavním důvodem je také malý počet objevených sídelních areálů z období neolitu. Nelze sledovat ani kontinuitu těchto dvou období, protože na území jižních Čech nebyla doložena starší fáze kultury s volutovou keramikou. Nevhodné se jeví toto hodnocení také v důsledku toho, že v době neolitu tvořily jižní Čechy zřejmě pouze periferii osídlení (VENCL, Slavomil, a kol. 2006, s. 411). Zatím ojedinělá radiokarbonová data získaná ze zaniklého jezera Švarcenberk (k mezolitickým nálezům POKORNÝ, Petr, 2000; ŠÍDA, Petr, POKORNÝ, Petr a Petr KUNEŠ, 2007; POKORNÝ, Petr, ŠÍDA, Petr, KUNEŠ, Petr a Ondřej CHVOJKA, 2007) však naznačují možnost časového chronologického přesahu mezi mezolitem a neolitem (BENEŠ, Jaromír a Ondřej CHVOJKA, 2007, s. 13), což by v teoretické rovině mohl být důvod absence nejstarší fáze volutové kultury.

Otázkou směru příchodu prvních neolitických obyvatel do jižních Čech se podrobně zabýval A. Beneš (BENEŠ, Antonín, 1970; BENEŠ, Antonín, 1976). Diskutovány jsou možnosti kontaktů s oblastí středních Čech, jižní Moravou nebo Rakouskem. Vyloučena nejsou ani možná kontaktní spojení s Plzeňskou kotlinou. Toto propojení je známo například v době eneolitické chamské kultury. Touto cestou se do oblasti jižních Čech také pravděpodobně dostávala dolnobavorská kamenná surovina na výrobu štípané industrie (MICHÁLEK, Jan, PAVLŮ, Ivan, VENCL, Slavomil a Marie ZÁPOTOCKÁ, 2000, s. 286). V geografickém rozmístění lokalit je možné pozorovat určitou vazbu na tok řeky Vltavy, což by mohlo naznačovat možnost návaznosti osídlení z úrodného Podunají přes oblast rakouského Mühlviertelu (BENEŠ, Jaromír a Ondřej CHVOJKA, 2007, s. 14). Možnost kontaktů s Moravou a snad i se širším regionem středního Podunají by mohl indikovat nález keramiky s tzv. protoželezovskou výzdobou z Radčic (MICHÁLEK, Jan, PAVLŮ, Ivan, VENCL, Slavomil a Marie ZÁPOTOCKÁ, 2000, s. 278–279).

Také poznání druhové skladby surovin pro výrobu broušených nástrojů je prozatím značně torzovitá, ve většině případů bývají broušené artefakty určovány jako zelená břidlice. Naskytá se otázka, zda v období neolitu nebyl využíván pro jejich výrobu metabazit typu Pojizeří, tak jak je tomu i v jiných oblastech Čech. Na přítomnost kontaktů s okolními regiony ukazuje například štípaná industrie. V případě výzkumu sídliště kultury s volutovou a vypíchanou keramikou v Radčicích došlo při archeologickém výzkumu k nálezům několika druhů štípané industrie, které ukazují na obchodní cesty ze severních oblastí. Ve starším neolitu v Radčicích převládají z větší části glacienní silicity, dále jsou zastoupeny křemence typu Tušimice a Skršín (MICHÁLEK, Jan, PAVLŮ, Ivan, VENCL, Slavomil a Marie ZÁPOTOCKÁ, 2000, s. 266; ŠÍDA, Petr, 2006, s. 416). Na transport kamenné suroviny ze západního směru ukazuje soubor štípané industrie kultury s vypíchanou keramikou z Radčic. Z celého souboru pochází svým složením $\frac{3}{4}$ výroby z bavorského páskového rohovce, pouze $\frac{1}{4}$ artefaktů má svůj původ v distribučních centrech na severu Čech (MICHÁLEK, Jan, PAVLŮ, Ivan, VENCL, Slavomil a Marie ZÁPOTOCKÁ, 2000, s. 293). Bavorský pruhovaný rohovec se začíná objevovat od střední fáze kultury s volutovou keramikou, vrchol jeho zastoupení je pravděpodobně v mladším neolitu, kdy může dosahovat jeho zastoupení i více než 50 % (ŠÍDA, Petr, 2006, s. 417–419).

2.2 Období neolitu

2.2.1 Kultura s volutovou keramikou

Obecně lze říci, že kultura s volutovou keramikou je více rozšířena v jihočeském širším Povltaví ve formě řídky rozmístěných sídelních areálů v oblasti mezi Příbramí (Kozárovice) a Českým Krumlovem. Jedná se většinou o rovinná sídliště v plochých nebo mírně svažitéch polohách (PAVLŮ, Ivan, 2001, s. 21). Neolitické lokality kultury s volutovou keramikou se koncertující v Povltaví, jsou zastoupeny Kostelcem nad Vltavou, Kozárovicemi a Zvíkovem, v povodí Lužnice se poté nachází Neplachov nebo Žimutice (BENEŠ, Antonín, 1970; PAVLŮ, Ivan, 1972; PAVLŮ, Ivan, 2001; BŘICHÁČEK, Pavel, 1975; BŘICHÁČEK, Pavel, 1977; BŘICHÁČEK, Pavel, 1982b; BŘICHÁČEK, Pavel, 1982c; BŘICHÁČEK, Pavel, 1989; BUCHVALDEK, Miroslav, SLÁMA, Jiří a Jiří ZEMAN, 1978), na soutoku Vltavy s Lužnicí osamoceně lokalita v Týně nad Vltavou (BENEŠ, Antonín, 1970, s. 670). V Českobudějovické pánvi se nacházejí Čejkovice, Dehtáře, Netolice (BENEŠ, Antonín, 1979; BENEŠ, Antonín – PAVLŮ, Ivan, 1982; PAVLŮ, Ivan, 1992a; PAVLŮ, Ivan, 1992b; PAVLŮ, Ivan, 1995; PARKMAN, Marek, 2000) a v povodí toku řeky Blanice lokality Radčice a Skály (BENEŠ, Antonín, 1973; BENEŠ, Antonín, 1976; BENEŠ, Antonín, 1979; MICHÁLEK, Jan, PAVLŮ, Ivan, VENCL, Slavomil a Marie ZÁPOTOCKÁ, 2000). Neolitické osídlení na Prachaticku by mohl dokládat ojedinělý nález fragmentů nádoby objevený v blízkosti zámku Kratochvíle u Netolic (PARKMAN, Marek, 2000). Na území Prachaticka není prozatím známé žádné neolitické sídliště. Nejblíže nálezů z okolí zámku Kratochvíle jsou lokality Dehtáře (asi 11 km VJV – BENEŠ, Antonín, 1979a, s. 90–93), Čejkovice (asi 15,5 km VJV – PAVLŮ, Ivan, 1992a, s. 15) a Radčice (asi 12,3 km – MICHÁLEK, Jan, 1997, s. 6–8). Neolitické osídlení Prachaticka by mohl indikovat ojedinělý zlomek kamenné sekerky u obce Mahouš (BŘICHÁČEK, Pavel, 1984, 69). Nález neolitické misky z blízkosti zámku Kratochvíle u Netolic a další uvedené lokality tvoří jihozápadní hranici dosud známé neolitické oikumeny jižních Čech. Neolitické ojedinělé nálezy broušených artefaktů z Jindřichohradecka, konkrétně z jeho východní části, můžeme dávat do souvislosti s prostředím jihomoravským (BLÁHA, Josef, 2002, s. 17–20) nebo s prostředím Horního Rakouska, odkud se také předpokládá směr osídlení této části jižních Čech (BLÁHA, Josef, 2002, s. 20). Dříve se uvažovalo o příchodu prvních zemědělců do jižních Čech právě z této oblasti (BENEŠ, Antonín, 1970; ZÁPOTOCKÁ, Marie, 1978).

Mezi nejvýznamnější archeologické výzkumy neolitických sídelních areálů v jižních Čechách patří bezesporu výzkumy v Žimuticích (BENEŠ, Antonín, 1970; PAVLŮ, Ivan, 1972; PAVLŮ, Ivan, 2001) a Radčicích. V Žimuticích byly zjištěny dva samostatné sídelní areály kultury s volutovou keramikou umožňující chronologické zařazení areálu Žimutice 1 mezi stupně IIa a IIb (PAVLŮ, Ivan, 2001, s. 18), jedná se tedy o areály mladší než v Radčicích (stupeň IIa) (srov. MICHÁLEK, Jan, PAVLŮ, Ivan, VENCL, Slavomil a Marie ZÁPOTOCKÁ, 2000). O Žimuticích se také uvažuje jako o samostatném sídelním mikroregionu (ZÁPOTOCKÁ, Marie, 1997). V letech 1970–1971 stanovil I. Pavlů rozsah osídlení na 8–10 ha a podle keramického materiálu bylo umožněno datovat toto sídliště do

dvou stavebních fází kultury s volutovou keramikou (BENEŠ, Antonín, 1976, s. 15). Prozatím nebyla prokazatelně na žádné z těchto lokalit v jižních Čechách nalezena keramika šáreckého stupně (BENEŠ, Jaromír a Ondřej CHVOJKA, 2007, s. 15). P. Břicháček datuje do tohoto stupně několik keramických střepů ze svahu zvíkovské ostrožny na soutoku Otavy a Vltavy (BŘICHÁČEK, Pavel, 1982c; FRÖHLICH, Jiří, 2009, s. 20).

Od středního stupně kultury s volutovou keramikou se uvažuje o kontinuitě osídlení do jejího mladšího stupně (BENEŠ, Jaromír a Ondřej Chvojka, 2007, s. 15; FRÖHLICH, Jiří, 2009, s. 20) a dále do období kultury s vypíchanou keramikou, i když keramické soubory prozatím ukazují na určitý časový hiát (MICHÁLEK, Jan, PAVLŮ, Ivan, VENCL, Slavomil a Marie ZÁPOTOCKÁ, 2000, s. 266), protože chybí nálezy z nejmladšího šáreckého stupně volutové kultury a nejstaršího stupně kultury s vypíchanou keramikou (BENEŠ, Jaromír a Ondřej CHVOJKA, 2007, s. 15).

2.2.2 Kultura s vypíchanou keramikou

Následná kultura s vypíchanou keramikou je prozatím známa pouze z širšího středního Povltaví (MICHÁLEK, Jan, PAVLŮ, Ivan, VENCL, Slavomil a Marie ZÁPOTOCKÁ, 2000; PARKMAN, Marek, 2000). Osídlení je doloženo bezpečně z Radčic a lze jej zařadit do mladšího stupně IV kultury s vypíchanou keramikou (MICHÁLEK, Jan, PAVLŮ, Ivan, VENCL, Slavomil a Marie ZÁPOTOCKÁ, 2000, s. 286). Na lokalitě také došlo k objevení prvního žárového hrobu této kultury v jižních Čechách (MICHÁLEK, Jan, 1998; ZÁPOTOCKÁ, Marie, 1998, s. 222, Abb. 2; MICHÁLEK, Jan, PAVLŮ, Ivan, VENCL, Slavomil a Marie ZÁPOTOCKÁ, 2000, s. 266, obr. 6), který byl zařazen do fáze IV–V (MICHÁLEK, Jan, 1998, s. 39). V ostatních případech se jedná o špatně lokalizovaný nebo sběrový keramický materiál (Týn nad Vltavou – BENEŠ, Antonín, 1970; Zvíkovské Podhradí – BŘICHÁČEK, Pavel, 1982c; Vlkov – BENEŠ, Antonín, 1978b). Nalezena byla i celá řada broušených kamenných nástrojů, které můžeme přiřadit k této kultuře (například HÁJEK, Ladislav, 1954; BENEŠ, Antonín, 1976; CHVOJKA, Ondřej a Marek PARKMAN, 2004). Ve všech případech se samozřejmě nemusí jednat o trvalejší osídlení, ale může jít o příklad fungujících cest a stezek jako spojnic s jiným územím, nebo případně o hromový klín. V úvahu připadá i těžba dřeva, surovin, letní pastva dobytka atd. (VALDE – NOWAK, Paweł, 1997; VALDE – NOWAK, Paweł, 2002).

2.2.3 Lengyelská kultura

Lengyelská kultura je v jihočeském regionu zastoupena nálezem kamenné sekerky z Holiček (BENEŠ, Antonín, 1970, s. 669–670). Mohlo by se jednat o doklad sídliště lengyelského okruhu typu Wolfsbach z dolnorakouské oblasti (BENEŠ, Antonín, 1976, s. 16–18), které se nachází v bezprostřední blízkosti hranic jižních Čech. Výzkum na lokalitě Holičky východně od Třeboně provedl J. N. Woldřich v roce 1897, kromě dochované kamenné sekerky jsou další nálezy bohužel ztraceny (WOLDŘICH, Jan, Nepomuk, 1886, s. 2, Fig. 3; WOLDŘICH, Jan, Nepomuk, 1889, s. 12–13; BENEŠ, Antonín, 1970, s. 669–670, tab. I:3;

BENEŠ, Antonín, 1976, s. 17–18) a provedený revizní výzkum v roce 1972 nepřinesl další nové informace (BENEŠ, Antonín, 1974, s. 154–157).

Keramický materiál pozdně lengyelského okruhu nalezený na lokalitě Vlkov na Tábořsku, spolu s výše uvedenou lokalitou Holičky a keramickými zlomky z Českých Budějovic-Krásné vyhlídky by mohly být sídlištního charakteru z období mladšího neolitu (BENEŠ, Antonín, 1970, s. 669–670; BENEŠ, Antonín, 1976, s. 16–18; BENEŠ, Antonín, 1978a, s. 43).

2.3 Období eneolitu

2.3.1 Michelsberská kultura

Důležitý byl zřejmě význam lužnické vodní cesty i v následujícím eneolitu. Nalezený tulipánovitý pohár z Vlkova je zařazen k michelsberské kultuře (MICHÁLEK, Jan, 1989, s. 47) a mohl by mít vazby na oblast Podunají nebo k rané fázi kultury nálevkovitých pohárů v Dolním Rakousku (typ Retz) (BENEŠ, Antonín, 1978b, s. 36). Jedná se o keramický pohár, který není typickým tvarem pro kulturu michelsberskou. Lze jej však na základě tvaru datovat do starší fáze II. michelsberské kultury (dle chronologie LÜNING, Jens, 1968; KRIŠTUF, Petr, 2009).

Jeden zachycený keramický zlomek nalezený v centru Českých Budějovic na nádvoří biskupství má zřejmě analogie v bavorské kultuře altheimské (CHVOJKA, Ondřej, 2005, s. 13, 17, obr. 7; BENEŠ, Jaromír a Ondřej CHVOJKA, 2007, s. 18).

2.3.2 Kultura nálevkovitých pohárů

Kultura nálevkovitých pohárů je reprezentována keramickými nálezy z Bernartic na Písecku (BŘICHÁČEK, Pavel, 1982a, s. 8; FRÖHLICH, Jiří, 1997, s. 9–10) a Skalky u Milenovic (BENEŠ, Antonín, 1976, s. 21; FRÖHLICH, Jiří, 1997, s. 79).

2.3.3 Badenská kultura

Badenská kultura byla v jižních Čechách zastoupena na polykulturní lokalitě v Hostech na soutoku řek Lužnice a Vltavy. Jednalo se o její boletázkou fázi (BŘICHÁČEK, Pavel, 1991, s. 93). Výzkum probíhající v letech 1981–1988 nebyl doposud kompletně publikován, zveřejněny byly pouze kratší zprávy, bližší informace chybí (BENEŠ, Antonín, 1984; BENEŠ, Antonín, 1986; BENEŠ, Antonín, 1988; BENEŠ, Antonín, 1989; BŘICHÁČEK, Pavel, 1991).

2.3.4 Chamská kultura a kultura kulovitých amfor

Výrazným horizontem osídlení středního eneolitu v jižních Čechách je chamská kultura (HRUBÝ, Petr, 2000; PROSTŘEDNÍK, Jan, 2001, s. 19–21). Keramické zlomky a další artefakty je možné sporadicky nalézt na převážně výšinných polohách podél toku řeky Vltavy (například Krkavčí skála) (FRÖHLICH, Jiří, 1973, s. 128; FRÖHLICH, Jiří, 1997, s. 108) nebo na skalní abri u Jetetic (DOLISTA, Karel, 1964, s. 19; FRÖHLICH, Jiří, 1997, s. 50–51). Dále je možné pozorovat nerovnoměrné rozložení lokalit v povodí Otavy,

Blanice, Nežárky a Lužnice (PROSTŘEDNÍK, Jan, 2001, s. 20, mapa 8) nebo Malše (MICHÁLEK, Jan a Petr ZAVŘEL 1996, s. 53–54; ERNÉE, Michal, 1998, s. 235). Nejvýraznější kumulace osídlení je v severozápadní části regionu na Písecku a Strakonicku (BENEŠ, Jaromír a Ondřej CHVOJKA 2007, s. 18). Sporná je poté datace z hradiště Dívčí Kámen na Českokrumlovsku (POLÁČEK, Josef, 1966, s. 26, obr. X:5; srov. BENEŠ, Jaromír a Ondřej CHVOJKA 2007, s. 18–19).

Přehled výšinných sídlišť chamské kultury v jižních Čechách podal P. Hrubý (HRUBÝ, Petr, 2000 s literaturou). Uvádí osm lokalit, na některých z nich však nelze osídlení touto kulturou prozatím jednoznačně prokázat (HRUBÝ, Petr, 2000, s. 97). Nová data byla získána díky prospekci J. Fröhlicha a J. Eignera v oblasti Orlické přehradě. Tito autoři při povrchových průzkumech lokalizovali na Písecku tři nová výšinná sídliště (Kostelec nad Vltavou, Kožlí u Orlíka, Zbonín) (FRÖHLICH, Jiří a Jan EIGNER, 2010).

Lokality v oblasti povodí řeky Vltavy představují komponenty malého rozsahu ve strategických polohách s dobrým rozhledem a velkým převýšením nad vodní hladinou. Typická je jejich malá rozloha mezi 100–200 m², která je svou charakteristikou podobná chamským sídlištím v západních Čechách (srov. PROSTŘEDNÍK, Jan, 2001). Tato situace je naopak rozdílná oproti středočeským řívnáčským lokalitám, jejichž rozloha je prostorově větších (přes 1 ha) (PROSTŘEDNÍK, Jan, 2001, s. 25).

Poznání je ovšem prozatím torzovité, nelze zhodnotit případné vztahy rovinných a výšinných sídlišť. Problémem je chronologické a kulturní určení nálezů z výšinných a rovinných sídlišť z důvodu malého počtu získaných artefaktů (HRUBÝ, Petr, 2000, s. 98). V povodí řeky Lužnice je pravděpodobně zařaditelná do chamské kultury keramika z objektu odkrytého při archeologickém výzkumu z roku 1999 mezi Tábořem a Sídlištěm nad Lužnicí (KRAJÍČ, Rudolf, 2006, s. 40; BENEŠ, Jaromír a Ondřej CHVOJKA, 2007, s. 19) nebo keramické a kamenné nálezy z Vlkova (BENEŠ, Antonín, 1978b, s. 36). Směrem na jihovýchod se nachází výšinné chamské sídliště v Jindřichově Hradci (BENEŠ, Antonín, 1982), které by mohlo spojovat oblasti jižních Čech s jihozápadní Moravou (BENEŠ, Antonín, 1978b, s. 36). Mezi rovinná sídliště zařaditelná k chamské kultuře v jihočeském regionu patří sporný nález z Dobevi u Písku (DUBSKÝ, Bedřich, 1949, s. 65; MICHÁLEK, Jan, 1989, s. 43), z Chrástu u Zahoran (BENEŠ, Antonín, 1977, s. 19), Žďáru (MICHÁLEK, Jan, 1989) nebo Strunkovic nad Blanicí (KUDRNÁČ, Jaroslav, 1998). Nejpočetnější keramický soubor byl zaznamenán při výzkumu v prostoru strakonického hradu (MICHÁLEK, Jan, 2008).

Jednoznačné chronologické určení všech středoeneolitických souborů jako chamských doposud nelze (srov. JOHN, Jan, 2009; FRÖHLICH, Jiří, a Jan EIGNER, 2010), obecně jsou jihočeské nálezy spojovány se západočeským regionem (PROSTŘEDNÍK, Jan, 2001, s. 19–21). V některých případech jsou na keramice spatřovány také prvky středočeské řívnáčské kultury, a to zejména u lokalit na střední Vltavě, kde je přítomnost těchto znaků nejsilnější (HORÁKOVÁ – JANSOVÁ, Libuše, 1951; BENEŠ, Antonín, 1976, s. 19). Na základě nových nálezů se také uvažuje o přiřazení eneolitických souborů, nalezených na středním toku Vltavy, právě řívnáčské kultuře (FRÖHLICH, Jiří a Jan EIGNER, 2010).

Určitou spojitost lze pozorovat i ve využití suroviny pro výrobu broušené (zelené spility ze středních Čech) a štípané (SGS) kamenné industrie (srov. FRÖHLICH, Jiří – Jan EIGNER, 2010). Jihočeská oblast tak mohla tvořit určitou spojnicí mezi středními Čechami a oblastí jižní Moravy (HRALA, Jiří, 1964, s. 45; BENEŠ, Jaromír a Ondřej CHVOJKA 2007, s. 19). Osídlení na vltavské ose a na Malši by mohlo ukazovat i na vazby s Horním Rakouskem (srov. MATUSCHIK, Irenaus 1992).

Kultura kulovitých amfor je zastoupena dvěma lokalitami. První je sídliště Nalžovické Podhájí nacházející se na pomezí jihočeského a středočeského regionu (HORÁKOVÁ – JANSOVÁ, Libuše, 1951). Druhou poté Kostelec nad Vltavou v povodí Vltavy (FRÖHLICH, Jiří a Jan EIGNER, 2010). Z Malého Kola u Nalžovického Podhájí pochází také keramický buben (HORÁKOVÁ – JANSOVÁ, Libuše, 1951, obr. 201) známý z kultury řívnáčské a kulovitých amfor.

2.3.5 Mladoeneolitické osídlení

Prozatím není známo mladoeneolitické osídlení jižních Čech, snad jediným sporným artefaktem je neúplný pohár kultury se šňůrovou keramikou z Bernartic, uložený ve sbírkách Národního muzea v Praze (MENŠÍK, Petr, v přípravě), a několik kamenných broušených nástrojů. Nálezy sekeromlatů pocházejí z Táborska, Prachaticka (CHVOJKA, Ondřej a Marek PARKMAN, 2004), je možné zmínit také sekeromlat typu A z Litochovic nebo týlní část sekeromlatu z Přeštic na Strakonicku (MICHÁLEK, Jan, 2000, s. 159; MICHÁLEK, Jan, 2003, s. 126).

2.4 Problematika existence a absence neolitického a eneolitického osídlení

Speciální otázka, která nebyla doposud jednoznačně vyřešena, je menší zastoupení lokalit z období neolitu a eneolitu v jižních Čechách. Některé kultury v této oblasti chybí nebo jsou známy pouze v náznamech. Jejich absence nemůže být pravděpodobně vysvětlena pouze stavem výzkumu (srov. BENEŠ, Jaromír a Ondřej CHVOJKA, 2007, s. 14). Kromě vyšší nadmořské výšky a méně kvalitní půdy, které nebyly v období neolitu a eneolitu vyhledávány, by absence lokalit mohla být způsobena mírným, ale trvalým geologickým poklesem části jihočeského terénu v průběhu holocénu, který může ztížit identifikaci některých nálezů. Tomu nasvědčuje fakt, že některé neolitické a eneolitické nálezy byly objeveny ve větších hloubkách v nivě řek (například Vlkov).

Kromě špatně dostupných míst může být absence neolitických a eneolitických lokalit způsobena tím, že místům s možnou přítomností osídlení nebyla doposud věnována dostatečná pozornost. Například výrazný kopec nebo hora může být jeden z faktorů ovlivňujících založení areálu aktivity v krajině. V takových případech se nevyhneme setkání s určitou dominancí těchto krajinných prvků vůči svému okolí (CHROUSTOVSKÝ, Luboš, 2006, s. 13). Hlavním důvodem osídlení na těchto výrazných krajinných dominantách může být možnost dalekého rozhledu a výhledu, vyloučit ovšem nelze symbolické důvody. Dominantní geomorfologické útvary poskytují orientační bod v krajině

a umožňují komunitám jistou formu sebeidentifikace. V diplomové práci L. Chroustovský (CHROUSTOVSKÝ, Luboš, 2006) analyzoval 204 vyvýšenin s pravěkým osídlením, na nichž bylo zachyceno 651 pravěkých komponent. Z období neolitu zaznamenal celkem 34 případů (5,22 %), z eneolitu poté 87 komponent (13,36 %) (CHROUSTOVSKÝ, Luboš, 2006, s. 48). Otázkou zůstává, do jaké míry je možné výšinné lokality považovat za polohy s určitou společenskou úlohou (ZÁPOTOCKÝ, Milan, 2000, s. 482). Pravděpodobně lze uvažovat o výrazném symbolickém aspektu těchto vertikálně vyčleněných poloh (srov. NEUSTUPNÝ, Evžen, 1995). Tato místa mohla zastávat celou řadu úloh, lze je označit za „multifunkční areály“. Významná mohla být také jejich vazba na komunikace (HORÁČKOVÁ, Alena, 2000; ZÁPOTOCKÝ, Milan, 2000), případně kontrolní funkce v rámci určitého území (VENCL, Slavomil, 1983). Někteří autoři uvažují o rozmístění sídelních areálů v období neolitu a eneolitu na místech, která sloužila jako body na „komunikační tepně“ se středními Čechami (srov. DRESLEROVÁ, Dagmar, 2004, s. 347–348).

Určitý potenciál umožňující sledování přítomnosti či absence neolitického a eneolitického osídlení pravděpodobně představují také oblasti rašelinišť a slatinišť, zejména z hlediska environmentální analýzy. Jedním z potenciálních míst jsou Borkovická blata. Rašeliniště leží v jižní části Tábořska v nadmořské výšce 407–420 metrů. Vyplňuje část blatské kotliny ohraničené nízkou pahorkatinou na katastrech obcí Komárov, Klečaty, Zálší, Mažice a Borkovice. Velká část je dnes již silně poničena těžbou rašeliny, neporušené části jsou zachovány jen na několika nepříliš rozsáhlých místech. Na základě pylových analýz začalo rašeliniště vznikat v pozdním glaciálu nebo v preboreálu (JANKOVSKÁ, Věra, 1978, s. 263). Dle V. Jankovské nebyl v oblasti zachycen vodní sediment, ale v centru ložiska nelze vyloučit přítomnost vodních nádrží (JANKOVSKÁ, Věra, 1978, s. 264). K jeho tvorbě došlo díky klimatickým změnám a tektonickým pohybům. Nejprve se vytvořila za Mažicko-soběslavským hřbetem dvě jezera, která byla oddělena hrází, jejímž reliktem je dnes poloostrov vybíhající do blat východním směrem od obce Klečaty. Tuto hráz přerostla později na jejím východním konci slatina obou jezer, takže část Na Kanále se spojila s částí Zálešsko-mažickou (CHÁBERA, Stanislav, 1982, s. 121–122). Pravděpodobně se dá předpokládat existence osídlení člověka v mladém paleolitu–mezolitu v okolí zmiňovaných Borkovických blat, pokud by se vyskytovaly v oblasti menší vodní plochy, například v terénních depresích. Situace by se podobala stavu v okolí dnešního rybníka Švarcenberk (POKORNÝ, Petr, 2000; ŠÍDA, Petr, POKORNÝ, Petr a Petr KUNEŠ, 2007; POKORNÝ, Petr, ŠÍDA, Petr, KUNEŠ, Petr a Ondřej CHVOJKA, 2007) nebo Komořanského jezera v mladších obdobích pravěku (NEUSTUPNÝ, Evžen, 1985; NEUSTUPNÝ, Evžen, 1986). Tyto dvě lokality ukazují na značný informační potenciál, který může přinést zcela nové a neočekávané nálezy. Na základě pylových analýz menšího rozsahu (zejména JANKOVSKÁ, Věra 1978; JANKOVSKÁ, Věra, 1999) nebylo prozatím pozdější intenzivní neolitické a eneolitické osídlení v okolí Borkovických blat prokázáno. Nicméně lokalita poskytuje s určitou mírou pravděpodobnosti velký potenciál v oblasti detailních environmentálních analýz (srov. NEUSTUPNÝ, Evžen 1987).

2.5 Závěr

Oblast Českokrumlovska představuje prostor s výjimečnou existencí sídelních enkláv, případně vnější sídelní zónou. Ve větší míře je zde snad zastoupena pouze středoeneolitická chamská kultura. Na Českokrumlovsku nebyly zjištěny žádné výraznější kumulace ojedinělých nálezů broušené industrie, na základě jejich nízkého počtu nelze vyvozovat zásadní závěry. Zajímavou skutečností je přítomnost dvou sekeromlatů kultury se šňůrovou keramikou, což jsou netypické nálezy pro oblast jižních Čech. Ojedinělé nálezy šňůrových sekeromlatů na Českokrumlovsku by mohly souviset s osídlením v oblasti Bavorska (srov. BUCHVALDEK, Miroslav, 1998, obr. 8).

Výše zmíněný stručný nástin osídlení neolitu a eneolitu v jihočeském regionu ukazuje na značnou torzovitost poznání. To může být způsobeno jednak menší frekvencí zájmu o toto období, ale také existencí nálezů v místech, která nejsou v popředí archeologického zájmu (vrcholy kopců) nebo jsou špatně dostupná (převrstvená místa osídlení). I přestože období neolitu a eneolitu není pravděpodobně v jižních Čechách zastoupeno v takové míře, jako například v centrálních oblastech Čech (střední Čechy), cílená prospekce by mohla odhalit nové sídelní areály. Na potenciál tohoto postupu ukazují výsledky získané díky nedávné prospekci na skalních plošinách u vodního toku Vltavy (srov. FRÖHLICH, Jiří a Jan EIGNER, 2010).

Soupis neolitických a eneolitických nálezů v oblasti českokrumlovska

1. Benešov nad Černou, o. Benešov nad Černou

I. Okolnosti: Náhodný nález sekeromlatu byl učiněn v roce 1932 v lese Ottenholz nebo v okolí sv. Gabriely jihovýchodně od Benešova nad Černou. Popis: sekeromlat českého typu, délka 98 mm, materiál serpentinit. Datace: kultura se šňůrovou keramikou. Uložení: muzeum v Českém Krumlově, inv. č. 1. Literatura: FRANZ, Leonhard, C., 1932, s. 198–200; FRANZ, Leonhard, C., 1940–1941; HÁJEK, Ladislav, 1954, s. 117; ZAVŘEL, Petr, 2006, s. 364; ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 72.

2. Český Krumlov, o. Český Krumlov

I. Okolnosti: Nález retušované šipky byl učiněn jižně od Starých Dobrkovic, vedle silnice Český Krumlov–Chvalšiny. Do muzea v Českých Budějovicích ji odevzdal V. Záruha ze Zlivi v říjnu 1992. Popis: šipka – celý artefakt, materiál pazourek, délka 26 mm, výška 5 mm. Datace: eneolit. Uložení: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, inv. č. A 24855. Literatura: MICHÁLEK, Jan a Petr ZAVŘEL 1996, s. 24; ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 75.

II. Okolnosti: V centru města v zahradě místního pivovaru Na Latráně (č.p. 40, pp. č. 148) bylo objeveno sídliště kultury s volutovou keramikou. Při průzkumu v prostoru rýhy pro kolektor byly na pozůstatku písečné duny objeveny zlomky keramiky a štípané industrie. Datace: kultura s volutovou keramikou – mladší fáze. Mezi lety 1939 a 1945 nalezl F. Andrasch v místě II. zámeckého nádvoří, v poloze „Na Rejdišti“ poblíže

tehdejšího Kreisleitungen (dnes budova starého purkrabství) sekeromlat kultury s vypíchanou keramikou. Nález je vzdálen asi 200 metrů od předchozího sídliště, mohlo by se jednat o samostatnou lokalitu. Popis: celý artefakt s kónickým provrtem poblíž nepravidelného týlu, barva šedá, délka 211 mm, šířka ostří 100 mm, výška 51 mm, průměr provrtu – 36/25 mm. Uložení: sekeromlat – př. č. 72/61. Literatura: BŘICHÁČEK, Pavel, 1995, s. 58–59; MICHÁLEK, Jan a Petr ZAVŘEL, 1996, s. 24; MICHÁLEK, Jan, PAVLŮ, Ivan, VENCL, Slavomil a Marie ZÁPOTOCKÁ, 2000, s. 266–267, 276–277, obr. 1, tab. 1; FRÖHLICH, Jiří, 2004, s. 2; ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 75.

3. Černá v Pošumaví, o. Černá v Pošumaví

I. Okolnosti: V bouračce stavení (dnes zatopené vodou) našel student ZDŠ v Českém Krumlově sekeromlat. Popis: sekeromlat plankonvexního tvaru, oblý týl a stěny, málo porušené ostří, délka 124 mm, šířka ostří 44 mm, výška 32 mm, průměr provrtu – 24 mm. Datace: mladší neolit, druhotné uložení – hromový klín. Uložení: muzeum Český Krumlov, př. č. 23/62. Literatura: MICHÁLEK, Jan, 1975, s. 23–24; FRÖHLICH, Jiří, 1992, s. 239, 241; CHVOJKA, Ondřej, 2001, s. 303, 305; ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 74.

4. Černice, o. Zlatá Koruna

I. Okolnosti: Při upravování pole Jana Ošuma byl nalezen sekeromlat, asi 200 metrů jihovýchodně od Černic u Zlaté Koruny. Do muzea zakoupen od Františka Hollera. Popis: břitová část sekeromlatu, zaoblené hrany, částečně poškozený povrch, materiál hadec, délka 131 mm, výška 40/52 mm. Datace: mladší neolit. Uložení: dříve Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, inv. č. Hb 140, dnes neznámé. Literatura: WODICZKA, Ignác, 1926; FRANZ, Leonhard, C., 1940–1941, s. 144–152; DUBSKÝ, Bedřich, 1947, s. 34–36; HÁJEK, Ladislav, 1954, s. 116; ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 74.

5. Frymburk, o. Frymburk

I. Okolnosti: Na katastru obce byl náhodně objeven sekeromlat. Popis: celý artefakt, barva šedá, délka 95 mm, výška 29 mm, průměr provrtu – 12 mm. Datace: kultura se šňůrovou keramikou. Uložení: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, inv. č. A 24927. Literatura: HÁJEK, Ladislav, 1954, s. 117; CHVOJKA, Ondřej, 2001, s. 303, 305; ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 79.

II. Okolnosti: Na západní straně obce byla na zahradě u domu č. p. 115 v roce 2001 nalezena sekerka. Místo se nachází cca 50 metrů od břehu Lipenské přehrady, 200 m SZ od kašny na náměstí. Nález učinil E. Dlouhý z Frymburku č. p. 115 při zahradních pracích v hloubce asi 35 cm. Popis: celý artefakt, kónický tvar, zužuje se směrem k týlu, ostří nerovné, týl odlomený, hrany silně omluté, materiál amfibolit, barva tmavě šedohnědá, délka 98 mm, šířka 38 mm, výška 23 mm. Datace: eneolit. Uložení: soukromá sbírka J. Račáka, Frymburk č. p. 209. Literatura: CHVOJKA, Ondřej, 2001, s. 300–301, 303, obr. 2; CHVOJKA, Ondřej, 2003, s. 64; ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 79.

III. Okolnosti: Náhodný nález blíže nedatovaného sekeromlatu byl učiněn v katastru obce. Popis: artefakt byl přepůlen v polovině těla, délka 80 mm, šířka 73 mm. Uložení: dříve Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, inv. č. 3296. Literatura: nepublikováno.

6. Hůrka, o. Horní Planá

I. Okolnosti: Při povrchovém sběru Petr Zavřel našel v roce 1983 eneolitickou keramiku. Zdeněk Petra našel v roce 1984 na ostrově Tajvan neolitický klín a eneolitický úštěp. A. Jedna keramická nezdobená nádoba z jemného materiálu. B. Neolitický klín – břitní část, materiál šedozelená břidlice, délka 80 mm, šířka ostří 36 mm, šířka týlu 29 mm, výška 26 mm. Datace: neolit. C. Úštěp – celý artefakt, materiál šedozelená břidlice, délka 31 mm, šířka 30 mm, výška 5 mm. Datace: střední eneolit. Uloženo: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, inv. č. A 25044, inv. č. 18472. Literatura: ZAVŘEL, Petr, 1987, s. 29; VENCL, Slavomil, 1989, s. 488; CHVOJKA, Ondřej, 2001, s. 305; VENCL, Slavomil a kol., 2006, s. 132–137; ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 81.

7. Chvalšiny, o. Chvalšiny

I. Okolnosti: V blízkosti zaniklé obce Osí byla nalezena sekera v místě mohyly. Uloženo: muzeum v Českém Krumlově. Datace: neolit. Další informace nejsou známy. Literatura: ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 62.

8. Michnice, o. Michnice

I. Okolnosti: V roce 1911 daroval H. Hütter z Vídně zlomek kamenné neolitické sekery nalezený v rybníku u Michnice. Popis: jedná se o břitovou část sekery, plankonvexního průřezu s oblými boky, barva narudle žlutá, délka 105 mm, šířka 80 mm, výška 45 mm. Datace: neolit. Uloženo: sbírky prehistorického oddělení Přírodovědného muzea ve Vídni inv. č. 45826. Literatura: BENEŠ, Antonín, 1970, s. 672, tab. I:4; MICHÁLEK, Jan, 1979, s. 68; MICHÁLEK, Jan a Petr ZAVŘEL 1996, s. 22; CHVOJKA, Ondřej, 2001, s. 305; ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 91.

9. Pernek, o. Horní Planá

I. Okolnosti: V roce 2003 našel J. Figura eneolitickou sekeru na východním břehu přehrady. Nacházela se na jižním úpatí návrší (kóta 770) v obci Hory, cca 250 m jižně od vrcholu tohoto návrší. Koordináty: ZM10 32:14–15, 337:358, nadm. výška 725 metrů. Popis: břitní část sekery, šedozelená barva, délka 18 mm, šířka 28 mm, výška 10 mm. Datace: eneolit. Uloženo: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích. Literatura: FIGURA, J., 2006, s. 204; VENCL, S. a kol., 2006, s. 198–199.

10. Třísov, o. Třísov

I. Okolnosti: Náhodný nález kopytovitého sekeromlatu byl učiněn okolo roku 1934 na levém břehu řeky Vltavy, u dvora Honetschläger. Popis: celý sekeromlat, délka 260 mm,

průměr provrtu 25 mm. Datace: mladší neolit, druhotně – zanesen hromový klín? Uloženo: Národní muzeum v Praze, inv. č. 43419. Literatura: HÁJEK, Ladislav, 1954, s. 116; FRÖHLICH, Jiří, 1970, s. 27; FRÖHLICH, Jiří, 1992, s. 238; ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 108.

II. Okolnosti: Na ostrožně v meandru Křemežského potoka v místě hradu Dívčí Kámen byly nalezeny zlomky broušených artefaktů a keramiky datované do chamské kultury. Výzkum byl proveden JČM pod vedením J. Poláčka v roce 1960. Datace: chamská kultura? Uložení: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích. Literatura: POLÁČEK, Josef, 1961, s. 6–7; POLÁČEK, Josef, 1966; MICHÁLEK, Jan a Petr ZAVŘEL, 1996, s. 24; HRUBÝ, Petr, 2000, s. 97, 98 – obr. 1h; CHVOJKA, Ondřej, 2004, s. 35–50; ZAVŘEL, Petr, 2006, s. 364; ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 77.

11. Velešín, o. Velešín

I. Okolnosti: K. Šafr nalezl při povrchovém sběru v roce 1970 kamennou sekeru. Místo nálezů se nachází na poli pod hradištěm Strahov. Do Jihočeského muzea v Českých Budějovicích byla předána v roce 1985. Popis: celý artefakt, barva šedočerná, délka 90 mm, šířka ostří 35 mm, šířka týlu 19 mm, výška 25 mm. Datace: neolit–eneolit. Uloženo: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, inv. č. A 19493. Literatura: MICHÁLEK, Jan a Petr ZAVŘEL, 1996, s. 24; ZAVŘEL, Petr, 2006, s. 363; ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 108.

II. Okolnosti: P. Zavřel nalezl v roce 1990 při povrchovém sběru 800 m severně od strahovského hradiště pazourkovou šipku. Popis: celý artefakt, trojúhelníkovitá šipka s křídélky, barva světlešedá. Datace: eneolit–doba bronzová. Uloženo: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, inv. č. A 24635. Literatura: ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 108 s literaturou.

III. Okolnosti: Na jaře v roce 1996 byl panem Valentou z Velešína předán do muzea v Českém Krumlově větší soubor (cca 50 ks) eneolitických keramických zlomků a část týlu bronzové sekerky. Keramika byla nalezena na břehu vodní nádrže Římov při poklesu hladiny v roce 1995 a na jaře roku 1996. Jedná se o polohu „Kamenná věž“. Datace: eneolit – chamská kultura. Uloženo: muzeum v Českém Krumlově. Literatura: MICHÁLEK, Jan a Petr ZAVŘEL 1996, s. 24, 52–54; HRUBÝ, Petr, 2000, s. 97, 98 – obr. 1h; FRÖHLICH, Jiří, 2004, s. 3; ZAVŘEL, 2006, 364; ČERVENKA, Eduard, 2008, s. 108.

Bližze nelokalizované nálezy:

12. Kaplicko?

I. Okolnosti: Nejsou známy. Popis: Sekeromlat – týlní část, zachovaná týlní část s provrtem, barva černá. Sekeromlat – týlní část, zachovaná týlní část s provrtem, barva tmavohnědá. Sekeromlat – celý, polygonální sekeromlat, barva šedá kropenatá. Sekera – celá, rovně hraněné boky, trapezoidní tvar, ostří vyklenuté, barva šedo zelená. Sekera – celá, zaoblené boky, týl zúžený, částečně poškozený, barva šedohnědá. Sekera – celá, malé rozměry, trapezoidní tvar, ostří vyklenuté, barva šedá. Sekera – břitní

část, zachovaná břitní část, vyklenuté ostří, profil čokovitý, barva šedá. Uložení: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, inv. č. A 13871–13874, 14782, 14783, 14785. Literatura: nepublikováno.

Příspěvek vznikl s podporou výzkumného záměru „Opomíjená archeologie“ (MSM 4977751314) a grantu „Hledání konkrétních archeologických struktur“ GA ČR 404/08/H007.

Literatura:

BENEŠ, Antonín (1970): Žimutice, první neolitické sídliště v jižních Čechách. *Archeologické rozhledy* 22: 658–677.

BENEŠ, Antonín (1973): Skály, okr. Písek. *Výzkumy v Čechách 1970*: 139.

BENEŠ, Antonín (1974): Po stopách osídlení Jindřichohradecka v mladší a pozdní době kamenné. Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích 11: 154–157.

BENEŠ, Antonín (1976): Současný stav a prospekce nových neolitických a eneolitických lokalit, Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity E 20–21: 15–23.

BENEŠ, Antonín (1978a): Pravěké a slovanské osídlení na území připravované chráněné krajinné oblasti Třeboňsko, in: Jeník, J. – Příbyl, S. eds., *Ekologie a ekonomika Třeboňska*, s. 35–46. Třeboň.

BENEŠ, Antonín (1978b): Vlčkov, okr. Tábor. *Výzkumy v Čechách 1975*: 100.

BENEŠ, Antonín (1979): Dehtáře, druhé neolitické sídliště v jižních Čechách. Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích 16: 90–93.

BENEŠ, Antonín (1982): Jindřichův Hradec, okr. Jindřichův Hradec. *Výzkumy v Čechách 1978–1979*: 47.

BENEŠ, Antonín (1984): Pravěká osada na soutoku Lužnice a Vltavy. Předstihový archeologický výzkum v Hostech 1981–1983. Týn nad Vltavou.

BENEŠ, Antonín (1986): An Early Bronze Age Settlement at Hosty and the Expedition at the Building of the Nuclear Power Station at Temelín (S Bohemia), in: *Archaeology in Bohemia 1981–1985*, s. 67–78. Praha.

BENEŠ, Antonín (1988): Sídliště ze starší doby bronzové z Hostů, okr. České Budějovice. Zpráva o předstihovém výzkumu za léta 1981–1985. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 5: 7–26.

BENEŠ, Antonín (1989): Hosty: Die südböhmische frühbronzezeitliche Siedlung unter Teilnahme der karpatenländlichen Kulturen. *Praehistorica* 15: 227–232.

BENEŠ, Antonín a Ivan PAVLŮ (1982): Dehtáře, o. Žabovřesky, okr. České Budějovice. *Výzkumy v Čechách 1978–1979*: 22.

BENEŠ, Antonín, MICHÁLEK, Jan a Petr ZAVŘEL (1999): Soupis pravěkých a středověkých nemovitých archeologických památek v okrese České Budějovice, in: BENEŠ, A., Michálek, J., Zavřel, P., eds., *Archeologické nemovité památky okresu České Budějovice, Díl I. Soupis a studie*, s. 21–102. Praha.

BENEŠ, Jaromír a Ondřej CHVOJKA (2007): Archeologie doby kamenné v jižních Čechách. Současný stav bádání, in: Chvojka, O., Krajíc, R., eds., *Archeologie na pomezí. Sborník příspěvků ze semináře, České Budějovice 8. 11. 2007. Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum 4*, s. 9–28. České Budějovice.

BLÁHA, Josef (2002): Nejstarší osídlení Dačicka, in: *Dějiny Dačice*, s. 6–32. Dačice.

BŘICHÁČEK, Pavel (1975): Zvíkov, okr. Písek. Výšinné sídliště z mladší doby kamenné? Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích 12: 61–62.

BŘICHÁČEK, Pavel (1977): Zvíkovské Podhradí, okr. Písek. *Výzkumy v Čechách 1974*: 259–260.

BŘICHÁČEK, Pavel (1982a): Bernartice, okr. Písek. *Výzkumy v Čechách 1978–1979*: 8.

Zhodnocení neolitického a eneolitického osídlení Českokrumlovska

Stručná charakteristika vývoje v jižních Čechách | Petr Menšík

- BŘICHÁČEK, Pavel (1982b): Neplachov, okr. České Budějovice. Výzkumy v Čechách 1978–1979: 79–80.
- BŘICHÁČEK, Pavel (1982c): Zvíkovské Podhradí, hrad Zvíkov, okr. Písek. Výzkumy v Čechách 1978–1979: 154–155.
- BŘICHÁČEK, Pavel (1984): Matouš, okr. Prachatice. Výzkumy v Čechách 1980–1981: 69.
- BŘICHÁČEK, Pavel (1989): Kostelec nad Vltavou, okr. Písek. Výzkumy v Čechách 1986–1987: 82.
- BŘICHÁČEK, Pavel (1991): Hosty (district of České Budějovice) – An enclosed Settlement of the Early Bronze Age, in: Vařeka, P., ed., *Archaeology in Bohemia 1986–1990*. s. 90–94. Praha.
- BŘICHÁČEK, Pavel (1995): Český Krumlov, okr. Český Krumlov. Výzkumy v Čechách 1990–1992: 58–59.
- BUCHVALDEK, Miroslav (1998): Kultura se šňůrovou keramikou ve Střední Evropě II. Skupina mezi horním Rýnem, Mohanem a středním Dunajem. *Præhistorica* 23: 17–60.
- BUCHVALDEK, Miroslav, SLÁMA, Jiří, ZEMAN, Jiří (1978): Slované hradíště u Kozárovic. Praha.
- BÖHM, Jaroslav (1941): Kronika objeveného věku. Praha.
- ČERVENKA, Eduard (2008): Neolit a eneolit v jižních Čechách. Nepublikovaný rukopis diplomové práce na KAR ZČU v Plzni. Plzeň.
- DOLISTA, Karel (1964): Jetětice, okr. Písek. Výzkumy v Čechách 1963: 19.
- DRESLEROVÁ, Dagmar (2004): The North Prácheňsko region in prehistory. in: Gojda, Martin, ed., *Ancient Landscape, Settlement Dynamics and Non-Destructive Archeology*. Czech research project 1997–2002, s. 342–364. Praha.
- DRESLEROVÁ, Dagmar, STEJSKAL, Aleš a Jaromír BENEŠ (2003): Historie krajiny severního Prácheňska. Písek.
- DUBSKÝ, Bedřich (1933): Strakonicko v pravěku, in: Strakonice. Propagace a adresář: 132–136.
- DUBSKÝ, Bedřich (1946–1947): Přehled pravěkého osídlení našeho kraje. Zlatá stezka 15: 8–9, 26–28, 45.
- DUBSKÝ, Bedřich (1947): Problémy pravěku jižních Čech. *Historica Slovaca* 5: 34–36, 220, 230.
- DUBSKÝ, Bedřich (1949): Pravěk jižních Čech. Blatná.
- ERNÉE, Michal (1998): Velešín, okr. Český Krumlov. Výzkumy v Čechách 1996–1997: 235.
- FIGURA, Jan (2006): Pernek, o. Horní Planá, okr. Český Krumlov. Výzkumy v Čechách 2003: 204.
- FRANZ, Leonhard C. (1932): Die erste Steinzeitfund aus dem südlichsten Böhmen. *Waldheimat* 9: 198–200.
- FRANZ, Leonhard C. (1940–1941): Die Vorgeschichtliche Besiedlung der Kreise Krumau und Kaplitz. *Heimatgau* 2: 144–152.
- FRÖHLICH, Jiří (1973): Orlík nad Vltavou. Výšinné eneolitické sídliště. Výběr – Z prací členů historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích 10: 128.
- FRÖHLICH, Jiří (1992): Hromové klíny v jižních Čechách. Výběr – Z prací členů historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých 29: 237–245.
- FRÖHLICH, Jiří (1993): Pravěk a slovanské osídlení v povodí Skalice. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 8: 35–48.
- FRÖHLICH, Jiří (1997): Písecko v zrcadle archeologie. Písek.
- FRÖHLICH, Jiří (2004): Pravěk a slovanské osídlení na místech jihočeských hradů. Výběr – Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 41: 1–4.
- FRÖHLICH, Jiří (2009): Neolitické nálezy v širším okolí soutoku Otavy s Vltavou. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 22: 17–25.
- FRÖHLICH, Jiří, EIGNER, Jan (2010): Nově objevená eneolitická výšinná sídliště v oblasti Orlické přehrady. *Archeologie ve středních Čechách* 14: 29–49.
- FRÖHLICH, Jiří, MICHÁLEK, Jan (1989): Archeologický průzkum území dolního toku Blanice. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 6: 7–41.

HÁJEK, Ladislav (1954): Jižní Čechy ve starší době bronzové. *Památky archeologické* 45: 115–192.

HORÁČKOVÁ, Alena (2000): Pravěká komunikace mezi Pražskou a Plzeňskou kotlinou. Nepublikovaný rukopis diplomové práce na KAR ZČU v Plzni. Plzeň.

HORÁKOVÁ – JANSOVÁ, Libuše (1951): Eneolitické výšinné sídliště Malé Kolo na střední Vltavě. *Archeologické rozhledy* 3: 300–304, 311–312, 381, 386.

HRALA, Jiří (1964): Chamský nálezy od Čími nad Slapskou přehradou. *Archeologické studijní materiály* 1: 43–46.

HRUBÝ, Petr (2000): Stručná úvaha o výšinných nalezištích mladšího eneolitu v jižních Čechách, in: Čech, P., Dobeš, M., ed., *Sborník Miroslavu Buchvaldkovi*, 97–100. Most.

CHÁBERA, Stanislav (1982): Geologické zajímavosti jižních Čech. České Budějovice.

CHROUSTOVSKÝ, Luboš (2006): Posvátné hory českého pravěku. Nepublikovaná diplomová práce na KAR ZČU v Plzni. Plzeň.

CHVOJKA, Ondřej (2001): Nové archeologické nálezy z Frymburku, okr. Český Krumlov. Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích 38: 299–307.

CHVOJKA, Ondřej (2003): Frymburk, okr. Český Krumlov, Výzkumy v Čechách 2001, 64.

CHVOJKA, Ondřej (2004): Pravěké osídlení na Dívčím Kameni, in: Storm, V., red., *Dívčí Kámen. Přírodní rezervace a historický vývoj osídlení*, 35–50. Kremže.

CHVOJKA, Ondřej (2005): Archeologický výzkum na nádvoří českobudějovického biskupství v roce 2001, in: Staré Budějovice. *Sborník prací k dějinám královského města České Budějovice*, 7–19. České Budějovice.

CHVOJKA, Ondřej, PARKMAN, Marek (2004): Nové nálezy kamenných sekeromlatů na Prachaticku. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 17: 37–41.

JANKOVSKÁ, Vlasta (1978): Paleobotanický výzkum rašeliniště Třeboňska, in: Jeník, J., Příbyl, S., ed., *Ekologie a ekonomika Třeboňska*, 263–268. Třeboň.

JANKOVSKÁ, Vlasta (1999): Přírodní prostředí a osídlení Třeboňské pánve z hlediska pylové analýzy (pozdní glaciál a holocén), in: Beneš, A., Michálek, J., Zavřel, P., ed., *Archeologické nemovité památky okresu České Budějovice. Díl I. Soupis a studie*. 166–170. Praha.

JOHN, Jan (2009): Výšinné lokality středního eneolitu v západních Čechách. Nepublikovaná disertační práce na KAR ZČU v Plzni. Plzeň.

KRAJÍČ, Rudolf (2006): Pravěké osídlení, in: *Vítejte na Táborsku*, 40. Tábor.

KRIŠTUF, Petr (2009): The Protoeneolithic settlement of West and South Bohemia, in: *Fines Transire 18: Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen/Oberösterreich*. 201–207. Verlag Maria Leidorf GmbH: Rahden.

KUDRNÁČ, Jaroslav (1998): Strunkovice nad Blanicí od pravěku do novověku. *Strunkovice nad Blanicí*.

LÜNING, Jens (1968): Die Michelsberger Kultur. Ihre Funde in zeitlicher und räumlicher Gliederung. *Ber. R. G. K.* 48: 1–350.

MATUSCHIK, Irenaus (1992): Die Chamer Kultur Bayerns und ihre Synchronization mit den östlich und südöstlich benachbarten Kulturen. *Studia Praehistorica* 11–12: 200–220.

MENŠÍK, Petr (2007): Pravěké a rané středověké osídlení na Táborsku. Nepublikovaný rukopis diplomové práce na KAR ZČU v Plzni. Plzeň.

MENŠÍK, Petr (v přípravě): Ojedinelá náoba kultury se šňůrovou keramikou z Bernartic u Milevska(?).

MICHÁLEK, Jan (1975): Černá v Pošumaví. Výzkumy v Čechách 1973: 23–24.

MICHÁLEK, Jan (1979): West- und Südböhmische Funde in Wien. *Výzkumy v Čechách – Supplementum*, 2 Bd. (Katalog- und Tafelband). Praha.

MICHÁLEK, Jan (1989): Nové mladoeneolitické nálezy z jižních Čech. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 6: 43–58.

Zhodnocení neolitického a eneolitického osídlení Českokrumlovska

Stručná charakteristika vývoje v jižních Čechách | Petr Menšík

MICHÁLEK, Jan (1992): Neue jungäolithische (endneolithische) Funde aus Südböhmen, in: Schmotz, K., Zápotocká, M., Hrsg., Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen. 1. Treffen 23. bis 25. April 1991 in Bernried bei Deggendorf. Resümees der Vorträge, 51–54. Deggendorf.

MICHÁLEK, Jan (1997): Bemerkungen zur vor- und frühgeschichtlichen Besiedlung jenseits und diesseits des Böhmerwaldes, in: Michálek, J., Schmotz, K., Zápotocká, M., Hrsg., Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen, 6. Treffen 12. bis 15. Juni 1996 in Hluboká nad Vltavou. 130–153, Espelkamp.

MICHÁLEK, Jan (1998): Das erste Grab der Stichbandkeramik in Südböhmen, in: MICHÁLEK, J., Schmotz, K., Zápotocká, M., Hrsg., Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen, 7. Treffen 11. bis 14. Juni 1997 Landau an der Isar, 38–43. Rahden/Westf.

MICHÁLEK, Jan (2000): Několik nových neolitických až eneolitických nálezů ze Strakonicka, in: Čech, P., Dobeš, M., eds., Sborník Miroslavu Buchvaldkovi, 159–162. Most.

MICHÁLEK, Jan (2003): Litochovice, okr. Strakonice. Výzkumy v Čechách 2001: 126.

MICHÁLEK, Jan (2008): Pravěké nálezy v areálu národní kulturní památky Strakonický hrad. Archeologické výzkumy a nálezy v letech 1937–2006. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 21: 259–302.

MICHÁLEK, Jan, FRÖHLICH, Jiří (1979): Archeologické nemovitě památky v okrese Strakonice. České Budějovice – Strakonice.

MICHÁLEK, Jan, FRÖHLICH, Jiří (1987): Archeologické nemovitě památky v okrese Prachatice. Prachatice.

MICHÁLEK, Jan, PARKMAN, Marek (1996): Archeologický průzkum území středního toku Blanice v letech 1986–1993. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 9: 7–40.

MICHÁLEK, Jan a Petr ZAVŘEL (1996): Archeologické nemovitě památky v okrese Český Krumlov. České Budějovice – Český Krumlov.

MICHÁLEK, Jan, PAVLŮ, Ivan, VENCL, Slavomil, ZÁPOTOCKÁ, Marie (2000): Nové neolitické sídliště (Lnk a Stk) a žárový hrob (Stk) v Radčicích, okr. Strakonice, v jižních Čechách. Památky archeologické – Supplementum 13: 266–302.

NEUSTUPNÝ, Evžen (1985): K holocénu Komořanského jezera. Památky archeologické 76: 9–70.

NEUSTUPNÝ, Evžen (1986): Komořanské jezero /The lake of Komořany/, in: Archeology in Bohemia 1981–1985, 15–18. Prague.

NEUSTUPNÝ, Evžen (1987): Pravěká eroze a akumulace v oblasti Lužického potoka. Archeologické rozhledy 39: 629–643.

NEUSTUPNÝ, Evžen (1995): The significance of facto. Journal of European Archaeology 3/1: 189–212.

NOVOTNÁ, Alena (2007): Ojedinělé nálezy broušené industrie v Čechách. Nepublikovaný rukopis bakalářské práce na KAR ZČU v Plzni. Plzeň.

PARKMAN, Marek (2000): Nález neolitické keramiky u zámku Kratochvíle (obec Netolice), okr. Prachatice. Památky archeologické – Supplementum 13: 325–327.

PAVLŮ, Ivan (1972): Problém neolitického osídlení jižních Čech (Předběžná zpráva o výzkumu v Žimuticích 1970). Archeologické rozhledy 24: 260–268.

PAVLŮ, Ivan (1992a): Nové raně středověké a mezolitické sídliště v povodí Lužnice (povrchový průzkum v jižních Čechách 1986–1990), in: Sborník Západočeského muzea v Plzni 8: 8–16.

PAVLŮ, Ivan (1992b): Oberflächenuntersuchungen in Südböhmen, in: Schmotz, K., Zápotocká, M., Hrsg., Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen. 1. Treffen 23. bis 25. April 1991 in Bernried bei Deggendorf. Resümees der Vorträge, 35–36. Deggendorf.

PAVLŮ, Ivan (1995): Čejkovice, okr. České Budějovice. Výzkumy v Čechách 1990–1992: 47.

PAVLŮ, Ivan (2001): Lineární keramika z neolitického sídliště v Žimuticích. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 14: 5–56.

PAVLŮ, Ivan, ZÁPOTOCKÁ, Marie (1979): Současný stav a úkoly studia neolitu v Čechách. Památky archeologické 70: 281–318.

POKORNÝ, Petr (2000): Osudy zaniklého jezera. 16000 let historie v jezerních usazeninách. Vesmír 79: 209–214.

POKORNÝ, Petr, ŠÍDA, Petr, KUNEŠ, Petr a Ondřej CHOJKA (2007): Výzkum mezolitického osídlení v okolí bývalého jezera Švarcenberk v jižních Čechách, in: Beneš, J., Pokorný, P., eds., Bioarcheologie v České republice, 145–176. České Budějovice – Praha.

POLÁČEK, Josef (1961): Pravěké hradiště na Dívčím Kameni. Zprávy muzeí jihočeského kraje: 5–8.

POLÁČEK, Josef (1966): Dívčí Kámen – hradiště z doby bronzové. České Budějovice.

PROSTŘEDNÍK, Jan (2001): Chamská kultura v západních Čechách. Praehistorica 25–26: 7–177.

SCHRÁNIL, Josef (1928): Die Vorgeschichte Böhmens und Mährens. Berlin – Leipzig.

STOCKÝ, Albín (1926): Pravěk země České, I. Věk kamenný. Praha.

ŠÍDA, Petr (2006): Distribuční areály suroviny v neolitu na území České republiky. Archeologické rozhledy 58: 407–426.

ŠÍDA, Petr, POKORNÝ, Petr a Petr KUNEŠ (2007): Dřevěné artefakty raně holocenního stáří z litorálu zaniklého jezera Švarcenberk. Přehled výzkumů 48: 55–64.

ŠNAJDR, Ludvík (1891): Počátkové předhistorického místopisu země České a některé úvahy odtud vycházející. Praha.

UNGER, Jiří (2007): Druhotné využití starších archeologických artefaktů v mladším období. Nepublikovaný rukopis bakalářské práce na KAR ZČU v Plzni. Plzeň.

VALDE – NOWAK, Paweł (1997): Survey im inneren Bayerischen Wald, in: Michálek, J., Schmotz, K., Zápotocká, M., eds., Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen. 6. Treffen 12. bis 15. Juni 1996 in Hluboká nad Vltavou. Resümees der Vorträge, 154–160. Espelkamp.

VALDE – NOWAK, Paweł (2002): Siedlungsarchäologische Untersuchungen zur neolithischen Nutzung der mitteleuropäischen Gebirgslandschaften. Leidorf.

VENCL, Slavomil (1960): Kamenné nástroje prvňích zemědělců ve střední Evropě, in: Sborník Národního muzea A 14: 1–91.

VENCL, Slavomil (1983): K problematice fortifikací v archeologii. Archeologické rozhledy 32: 284–315.

VENCL, Slavomil (1989): Mezolitické osídlení na Šumavě. Archeologické rozhledy 41: 481–505.

VENCL, Slavomil a kol. (2006): Nejstarší osídlení jižních Čech. Paleolit a mezolit. Praha.

WODICZKA, Ignác (1926): Exkurze v roce 1926. Nepublikovaná zpráva dne 9. 9. 1926. Uloženo v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích.

WOLDŘICH, Jan Nepomuk (1886): Beiträge zur Urgeschichte Böhmens. 3. Theil, Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien 16: 72–96.

WOLDŘICH, Jan Nepomuk (1889): Beiträge zur Urgeschichte Böhmens. 4. Theil, Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien 19: 71–106.

ZÁPOTOCKÁ, Marie (1978): Kultura vypíchané keramiky, in: Pleiner, R., Rybová, A., edd., Pravěké dějiny Čech, 206–212. Praha.

ZÁPOTOCKÁ, Marie (1997): Zur Besiedlung des Pilsener Beckens im Neolithikum, in: Michálek, J., Schmotz, K., Zápotocká, M., Hrsg., Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen. 6. Treffen 12. bis 15. Juni 1996 in Hluboká nad Vltavou, 25–31. Espelkamp.

ZÁPOTOCKÁ, Marie (1998): Bestattungsritus des böhmische Neolithikums (5500–4200 B. C.) Gräber und Bestattungen der Kultur mit Linear-, Stichband-, Lengyelkeramik. Praha.

ZÁPOTOCKÁ, Marie (2000): Eneolitická výšinná sídliště a komunikace. Památky archeologické – Supplementum 13: 480–488.

ZAVŘEL, Petr (1987): Hůrka, okr. Český Krumlov. Výzkumy v Čechách 1984–1985: 29.

ZAVŘEL, Petr (2006): Pravěk, in: Albrecht, J., Anděra, M., eds., Novohradské hory a Novohradské podhůří – Příroda, Historie, Život. 363–364. Praha.

ZAVŘEL, Petr a Marek PARKMAN (2004): The Prachatice region as a peripheral territory of the Bohemian Basin in prehistory, in: Gojda, M, ed., Ancient Landscape, Settlement Dynamics and Non-Destructive Archeology. Czech research project 1997–2002, 364–394. Praha.